

DUO

ONDERWIJSONDERZOEK & ADVIES

Rapportage

Online shaming in het PO en VO

DUO Onderwijsonderzoek & Advies in samenwerking met KRO-NRCV (Pointer)
Drs. Vincent van Grinsven
Sofie Hoving, MSc

Utrecht, 20 december 2021

Postbus 681
3500 AR Utrecht
Telefoon: 030 263 10 80
e-mail: info@duo-onderwijsonderzoek.nl
website: www.duo-onderwijsonderzoek.nl

INHOUDSOPGAVE

<i>Paragraaf</i>	<i>pagina</i>
1 INLEIDING	3
2 ONDERZOEKSDOELSTELLING	4
3 ONDERZOEKSOPZET	5
4 RESULTATEN KWANTITATIEF ONDERZOEK.....	6
4.1 Incidenten van online shaming.....	6
4.2 Kennis en middelen online shaming	9
4.3 Behoeften leerkrachten/docenten voorlichting	13

Bijlage - Toelichtingen en antwoorden op de open vragen (separaat geleverd)

1 INLEIDING

Jaarlijks zijn er duizenden slachtoffers van online shaming, oftewel van ongewenst verspreiden van online naaktbeelden. Deze slachtoffers kampen vaak met gevoelens van schuld en schaamte.

Omdat het vaak om jonge slachtoffers gaat, is het waarschijnlijk dat scholen in het PO en het VO ook te maken krijgen met online shaming van hun leerlingen.

Om een beter beeld te krijgen van online shaming op scholen in het PO en VO heeft KRO-NCRV aan ons (DUO Onderwijsonderzoek & Advies) gevraagd een onderzoek uit te voeren. De (samen met KRO-NCRV opgestelde) vragenlijst is uitgezet onder leerkrachten groep 7 en/of 8 (primair onderwijs) en teamleiders/-coördinatoren en zorgcoördinatoren (voortgezet onderwijs) die werkzaam zijn op scholen in Nederland.

In deze rapportage beschrijven de resultaten van het onderzoek.

2 ONDERZOEKSDOELSTELLING

Met het onderzoek willen we onder meer zicht krijgen op:

---

1. Hoe vaak PO/VO-scholen te maken hebben met online shaming-incidenten op hun school.
  2. Of leraren voldoende kennis en middelen hebben om met online shaming-incidenten om te gaan en hun leerlingen voorlichting over online shaming te kunnen geven.
-

3 ONDERZOEKSOPZET

Methode

Het onderzoek is in november 2021 uitgevoerd onder:

- Leerkrachten van groep 7 en 8 (basisscholen);
- Zorgcoördinatoren VO en teamleiders/-coördinatoren die verantwoordelijk zijn voor het eerstejaar (de brugklas) of de hele onderbouw (leerjaren 1 en 2 van het vmbo, leerjaren 1, 2 en 3 van de havo en het vwo).

Voor het realiseren van de respons onder de leerkrachten van groep 7 en 8 hebben we gebruik gemaakt van het Online Panel Leerkrachten Basisonderwijs (een panel van DUO dat circa 3.000 leerkrachten telt evenredig verdeeld over de groepen 1/2 tot en met 8). Met het panel realiseren we een representatieve respons naar onder meer de kenmerken: *schoolgrootte* (uitgedrukt in het aantal leerlingen), *denominatie* (katholiek, openbaar, protestants-christelijk en overig) en naar *regio* (Nielsen-indeling en naar de indeling die OCW hanteert: Noord, Midden en Zuid).

Voor het realiseren van de respons onder de zorgcoördinatoren en teamleiders/-coördinatoren hebben we gebruik gemaakt van onze onderwijsdatabase die onder meer namen en e-mailadressen bevat van zorgcoördinatoren en teamleiders/-coördinatoren in het VO.

Representativiteit

Daar waar we kunnen stellen dat de respons onder de leerkrachten groep 7 en 8 representatief is voor 'basisscholen/leerkrachten groep 7 en 8 in Nederland', ligt dat anders voor het VO. Er is een reële kans dat vooral degenen die op hun VO-school te maken hebben gehad met online shaming gemotiveerd zijn om de online vragenlijst over dat onderwerp in te vullen. De resultaten voor het VO zijn met andere woorden (waarschijnlijk) niet representatief voor het VO in Nederland. Er is een reële kans dat online shaming minder vaak voorkomt op VO-scholen dan uit de onderzoeksresultaten blijkt.

Vragenlijsten

De vragenlijsten voor zowel het PO als het VO zijn in nauw overleg met KRO-NCRV opgesteld.

Netto-respons

Zie in de onderstaande tabel de gerealiseerde netto-respons oftewel de aantallen leerkrachten, zorgcoördinatoren en teamleiders/-coördinatoren die de online vragenlijst hebben ingevuld.

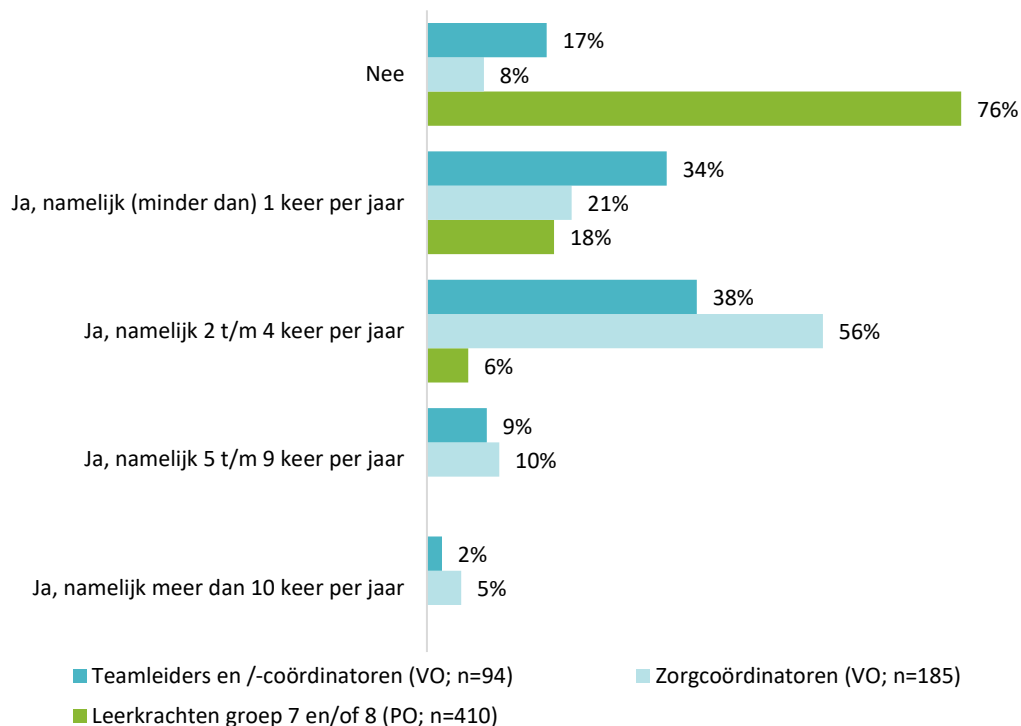
Onderzoeksgroep	Benaderd	Netto-respons
Leerkrachten groep 7 en/of 8 (PO)	1.000 (panelleden)	410 (41%)
Zorgcoördinatoren (VO)	1.372 (database)	185 (13%)
Teamleiders/-coördinatoren (VO)	1.561 (database)	94 (6%)

4 RESULTATEN KWANTITATIEF ONDERZOEK

4.1 Incidenten van online shaming

Aan de respondenten is gevraagd of zij de afgelopen jaren op hun school te maken hebben gehad met een of meerdere incidenten rondom online shaming. Driekwart (76%) van de leerkrachten groep 7 en/of 8 heeft de afgelopen jaren niet met online shaming op hun school te maken gehad. Het overgrote deel van de teamleiders/-coördinatoren en zorgcoördinatoren geven daarentegen aan dat zij hier juist wel mee te maken hebben gehad.

Heeft u op uw school de afgelopen jaren te maken gehad met een of meerdere incidenten rondom online shaming, dus met incidenten waarvan een of meerdere leerlingen van uw school het slachtoffer of de dader waren?

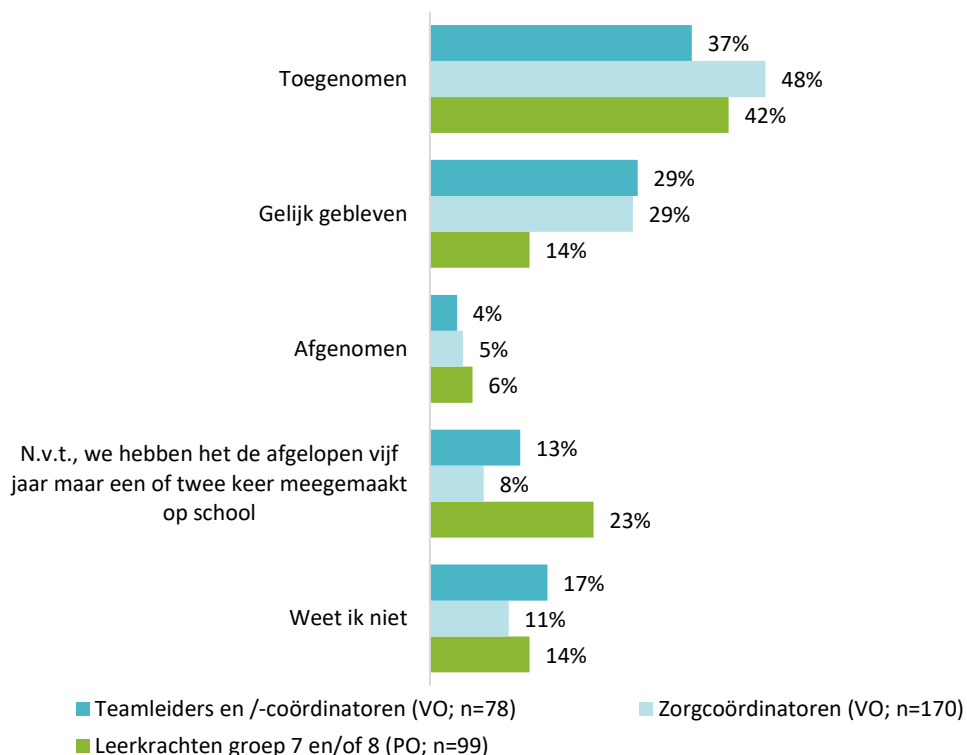

Vervolgens is aan de respondenten gevraagd of zij (in algemene termen) een incident konden beschrijven dat zich op hun school heeft afgespeeld (en via welk medium).

Voor het overzicht van alle gegeven antwoorden verwijzen we u naar de separate bijlage.

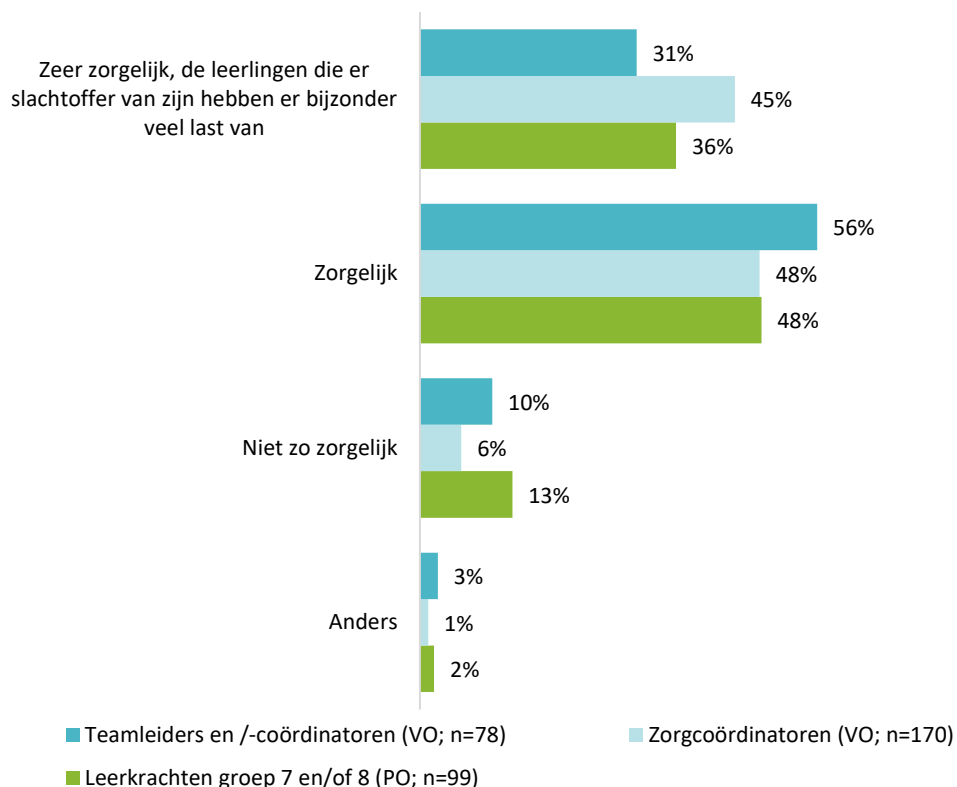
Aan de respondenten die hebben aangegeven dat online shaming op hun school voorkomt, is gevraagd of het aantal incidenten op hun school rondom online shaming de afgelopen vijf jaar is toe- of afgenomen. Zowel leerkrachten groep 7 en/of 8 (42%) als teamleiders/-coördinatoren en zorgcoördinatoren, geven voornamelijk aan dat dit is toegenomen. Slechts een klein deel van de leerkrachten groep 7 en/of 8 (6%) en de teamleiders/-coördinatoren en zorgcoördinatoren geeft aan dat dit is afgenomen.

Is het aantal incidenten op uw school rondom online shaming de afgelopen vijf jaar toe- of afgenomen?

Daarnaast is aan de respondenten die hebben aangegeven dat online shaming op hun school voorkomt gevraagd hoe zorgelijk zij de incidenten van online shaming die hebben plaatsgevonden op hun school over het algemeen vinden. Zowel het overgrote deel van leerkrachten groep 7 en/of 8 (84%) als teamleiders/-coördinatoren en zorgcoördinatoren vinden dit over het algemeen (zeer) zorgelijk.

Hoe zorgelijk vindt u over het algemeen de incidenten van online shaming die hebben plaatsgevonden op uw school?

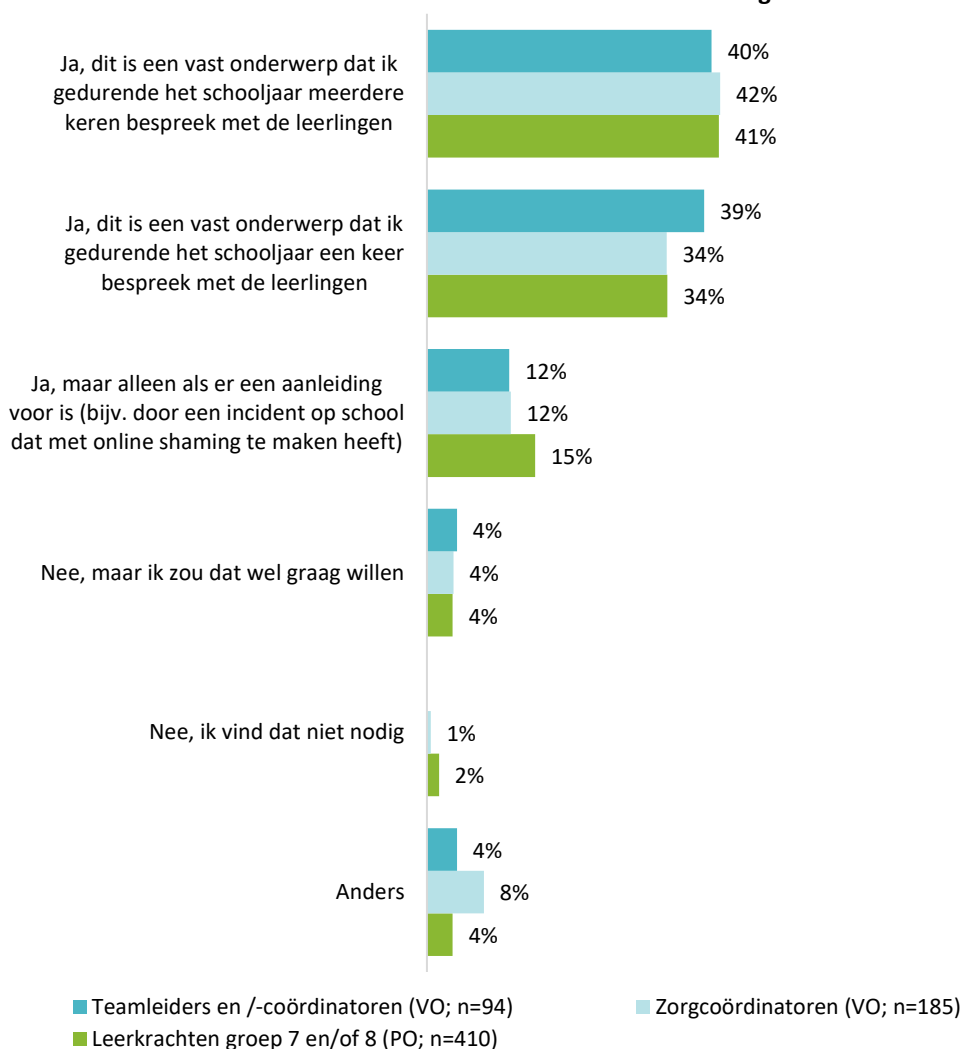
Voor een overzicht van alle gegeven toelichtingen bij het antwoord 'Anders' verwijzen we u naar de separate bijlage.

4.2 Kennis en middelen online shaming

Aan de respondenten is gevraagd of zij (in hun groep)/collega-docenten op hun school aandacht besteden aan online shaming. De ruime meerderheid van zowel de leerkrachten groep 7 en/of 8 (75%) als teamleiders/-coördinatoren en zorgcoördinatoren geeft aan dat zij dit minstens een keer per jaar bespreken met de leerlingen. Slechts een klein deel van de leerkrachten groep 7 en/of 8 (6%), teamleiders/-coördinatoren en zorgcoördinatoren geeft aan dat zij dit niet bespreken, maar dat wel graag zouden willen of dat zij dit niet bespreken omdat zij dat niet nodig vinden.

Besteedt u in uw groep(en) 7 en/of 8 (leerkrachten PO) / Besteedt u of uw collega-docenten (teamleiders/-coördinatoren en zorgcoördinatoren VO) op uw school aandacht aan online shaming?

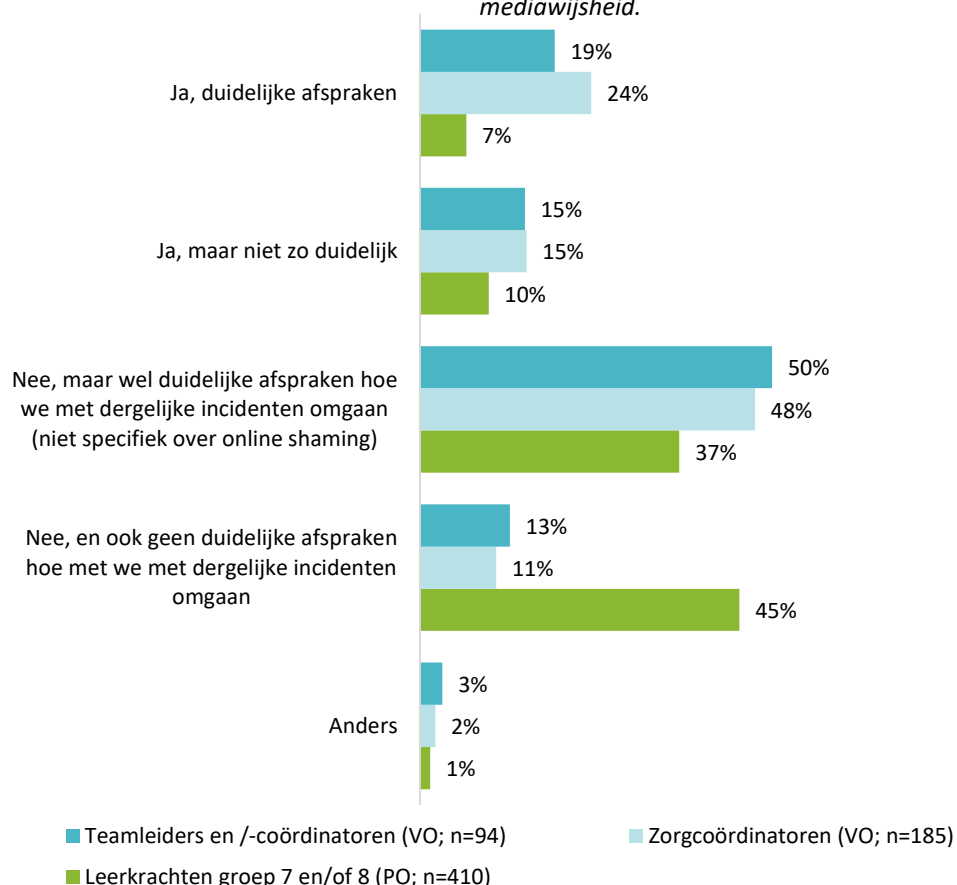

Voor een overzicht van alle gegeven toelichtingen bij het antwoord 'Anders' verwijzen we u naar de separate bijlage.

Vervolgens is aan de respondenten gevraagd of er duidelijke afspraken op hun school zijn over hoe om te gaan met een incident van online shaming. Bijna twee vijfde van de leerkrachten groep 7 en/of 8 geeft aan dat ze duidelijke afspraken hebben hoe zij met dergelijke incidenten moeten omgaan (maar niet specifiek over online shaming; 37%). 45% van de leerkrachten groep 7 en/of 8 geeft aan dat dit niet het geval is en dat de school ook geen duidelijke afspraken heeft hoe om te gaan met dergelijke incidenten. Relatief veel teamleiders/-coördinatoren en zorgcoördinatoren geven aan dat ze duidelijke afspraken hebben hoe zij met dergelijke incidenten moeten omgaan (maar niet specifiek over online shaming). Een kleiner deel van de teamleiders/-coördinatoren en zorgcoördinatoren geven aan wel afspraken te hebben hoe om te gaan met een incident van online shaming (alleen zijn deze afspraken niet altijd even duidelijk).

Zijn er duidelijke afspraken op uw school (bijv. een protocol, een vaste werkwijze op school of anderszins) over hoe om te gaan met een incident van online shaming?

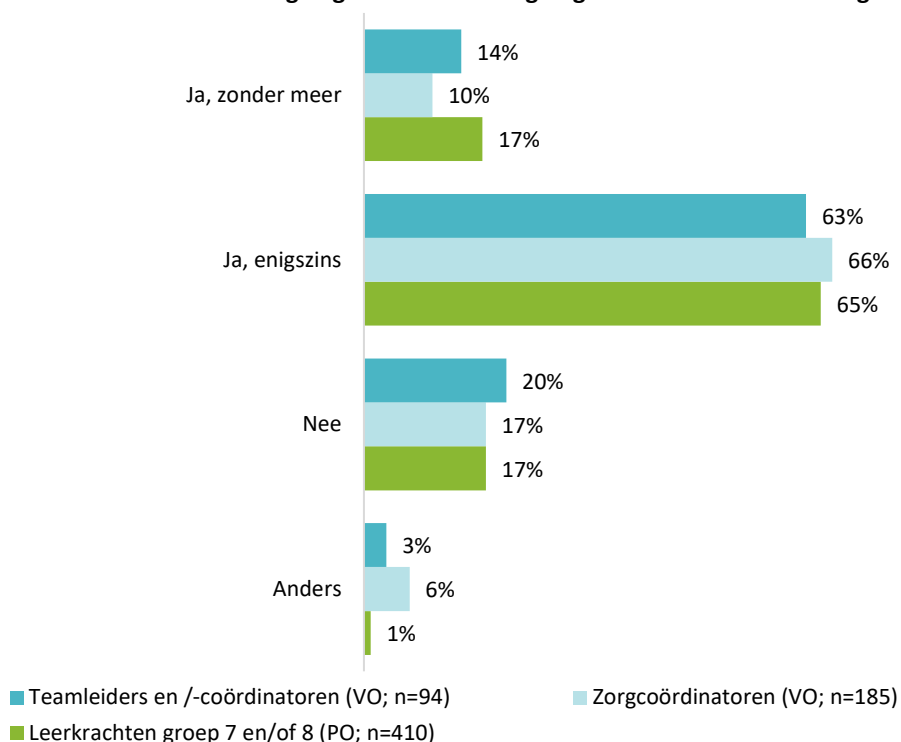
We bedoelen hier niet een algemeen pestprotocol of werkwijze voor mediawijsheid.

Voor een overzicht van alle gegeven toelichtingen bij het antwoord 'Anders' verwijzen we u naar de separate bijlage.

Ook is aan de respondenten gevraagd of zichzelf/docenten op hun school voldoende informatie of handvatten hebben om de leerlingen goede voorlichting te kunnen geven over online shaming. Het overgrote deel van zowel leerkrachten groep 7 en/of 8 (82%) als teamleiders/-coördinatoren en zorgcoördinatoren geeft aan dat dit zonder meer of enigszins het geval is.

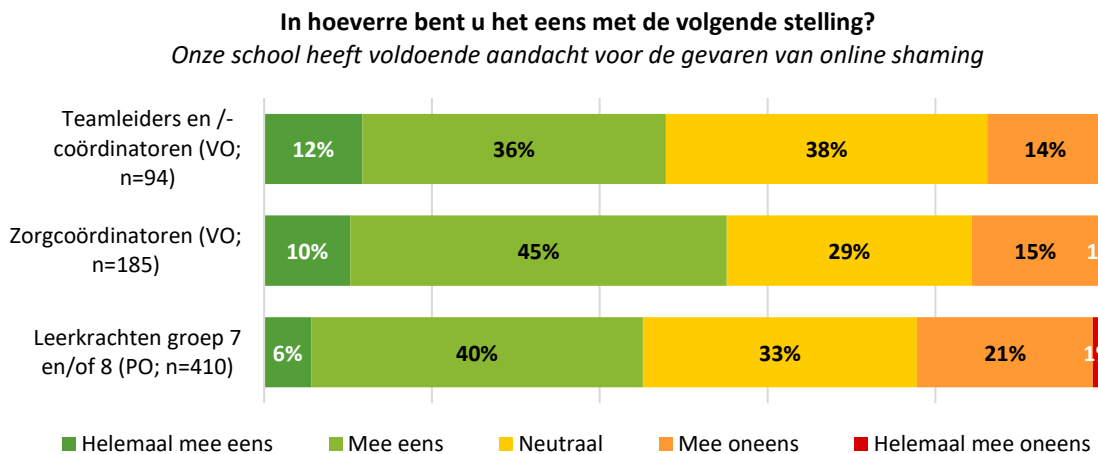
Heeft u zelf (leerkrachten PO) / Hebben docenten op uw school (teamleiders-/coördinatoren en zorgcoördinatoren VO) voldoende informatie of handvatten om de leerlingen goede voorlichting te geven over online shaming?

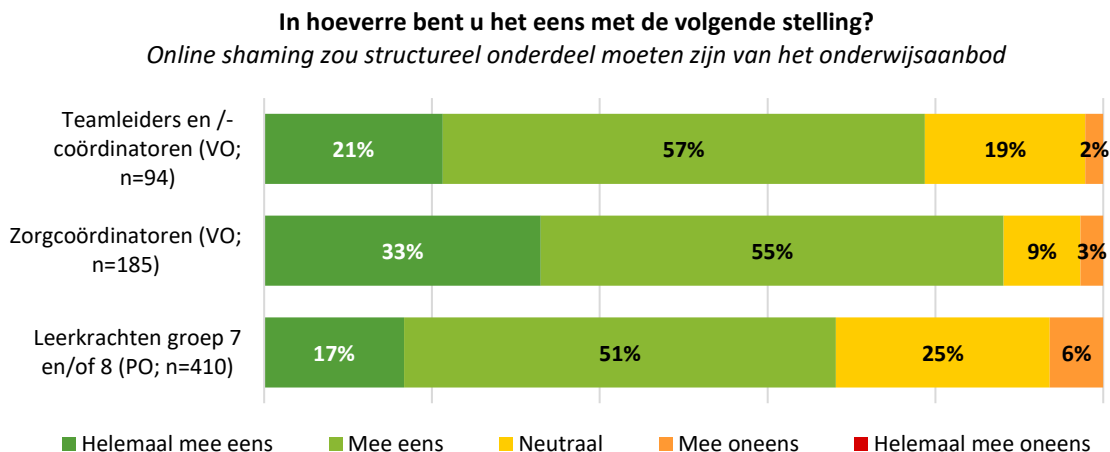
Voor een overzicht van alle gegeven toelichtingen bij het antwoord 'Anders' verwijzen we u naar de separate bijlage.

Online shaming in het PO en VO

Aan de respondenten is gevraagd in hoeverre zij het eens zijn met de stelling: 'Onze school heeft voldoende aandacht voor de gevaren van online shaming'. Ongeveer de helft van leerkrachten groep 7 en/of 8 (46%), teamleiders/-coördinatoren en zorgcoördinatoren zijn het (helemaal) met de stelling eens. Daarentegen geven redelijk veel respondenten aan dat zij het (helemaal) oneens zijn met de stelling.

Aan de respondenten is gevraagd in hoeverre zij het eens zijn met de stelling: 'Online shaming zou structureel onderdeel moeten zijn van het onderwijsaanbod'. De ruime meerderheid van zowel leerkrachten groep 7 en/of 8 (68%), teamleiders/-coördinatoren en zorgcoördinatoren is het (helemaal) met de stelling eens. Slechts een klein deel van de respondenten geeft aan dat zij het oneens zijn met de stelling.

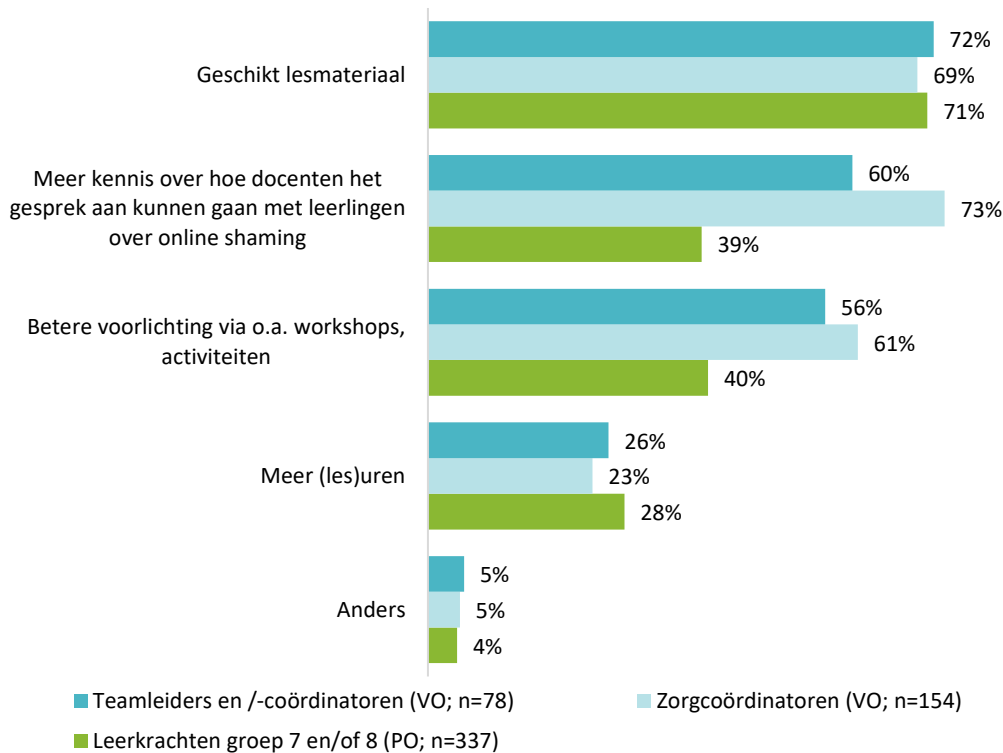

4.3 Behoeften leerkrachten/docenten voorlichting

Aan de respondenten die hebben aangegeven dat zij enigszins of niet voldoende informatie of handvatten hebben om de leerlingen goede voorlichting te kunnen geven over online shaming is gevraagd wat zij/docenten op hun school nodig hebben om leerlingen beter/goed te kunnen voorlichten over het onderwerp online shaming. Over het algemeen geven zowel leerkrachten groep 7 en/of 8 (respectievelijk 71%, 39% en 40%) als teamleiders/-coördinatoren en zorgcoördinatoren aan dat zij geschikt lesmateriaal, meer kennis over hoe docenten het gesprek aan kunnen gaan met leerlingen over online shaming en zelf betere voorlichting (via o.a. workshops, activiteiten, etc.) nodig hebben.

**Wat heeft u (leerkrachten PO) / Wat hebben docenten (teamleiders-
/coördinatoren en zorgcoördinatoren VO) op uw school nodig om de leerlingen
beter/goed te kunnen voorlichten over het onderwerp online shaming?**

Meerdere antwoorden mogelijk.

Voor een overzicht van alle gegeven toelichtingen bij het antwoord 'Anders' verwijzen we u naar de separate bijlage.

Tot slot is aan het einde van de vragenlijst aan de respondenten gevraagd of zij nog iets kwijt wilden over het onderwerp online shaming en/of incidenten op hun school.

Voor het overzicht van alle gegeven antwoorden verwijzen we graag naar de separate bijlage.